

İbrahim Burak ÇÖĞGÜN

KİHBİ Dairesi Başkanı Mustafa Çöğgün'ün oğlu

Türkiye'nin Avrupa Birliği Macerası: Azmin Zaferi Mi? Bilinmeyene Yolculuk Mu?

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne yolculuğu çok eskilere uzanmasına rağmen, Avrupa Birliği'nin ülkemizde tanınırlığı ve bilinirliği ne yazık ki çok iç açıcı düzeyde değildir. Ülkemizde, yeteri kadar tanınmamaktan olsa gerek, Avrupa Birliği, taraftarlık açısından, iki aşırı uç arasında gidip gelmektedir:

- Avrupa Birliği karşıtları ve
- Avrupa Birliği kara sevdalıları!

Aslında, bence, Avrupa Birliği ikisi de değildir. Yani ne bütün kötülüklerin – en azından ülkemiz için – başlangıcı, ne de uğruna “Mehlika Sultan’a âşık yedi genç” gibi kara seveda ile âşık olunacak, bütün dertlerin ilacı sihirli bir değnek!

- “Hadi bakalım, kısaca iki üç kelime ile bir tarifini yap!” denilse, değişik ifadelerle tarif edilebilir Avrupa Birliği.

Birçoğu itibarı ile doğru da yapılabilecek tariflerle anlatılabilir Avrupa Birliği:

- Avrupa Birliği, bir düşünce sistemidir.
- Avrupa Birliği; barış, demokrasi, insan hakları demektir!
- Avrupa Birliği, ekonomik açıdan zenginliktir!
- Avrupa Birliği katılım süreci, AB Bakanımız Sayın Egemen Bağış'ın ifadesi ile “Cumhuriyetin ilanından sonraki en önemli çağdaşlaşma projesidir”!

Bence hepsi de doğru!

Yine bir başka açıdan tarif edildiğinde:

* Bu kompozisyon, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi'nin açmış olduğu yarışmada Türkiye birincisi olmuştur.

- Avrupa Birliği, bir Hristiyan kulübü!,
- Avrupa Birliği, Türkiye'nin düşmanı: Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti'nin, vatani ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ve devletin üniter yapısını parçalamak üzeredir.
- Benzeri ifadelerle AB hakkında birçok olumsuz düşünceler...

Öyle ise Avrupa Birliği'ni nasıl tanımamız ve tanımlamamız gerekir?

Sorunun cevabına girmeden önce tekrar başa döneceğim ve yazıma yeniden başlayacağım.

Avrupa Birliği: Bilinmezler Dizgesi

Avrupa Birliği artık günlük konuşmalarımıza girmiş durumdadır. Ama ne yazık ki, "kahvehane sohbetlerinden veya basından öğrenilen bilgilerin ötesine pek geçememektedir bilgilerimizin seviyesi. Avrupa Birliği'ne günün birinde tam üye olmayı aklına koymuş bir ülkenin vatandaşları olarak, günlük hayatımızın birçok alanını etkileyecek bir konu hakkında bunların ötesinde bilgi derinliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde almış olduğumuz mesafe, bu konudaki bilgi eksikliğine artık daha fazla hoşgörü ile bakmamızı zorlaştırmaktadır. Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) macerası elli seneyi doldurması, AB'nin ne olduğu veya ne olmadığı konusundaki kafa karışıklığının giderilmesini artık zorunlu kılmaktadır.

Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinin Kısa Özgeçmişi

Avrupa Birliği'nin ne olduğu veya ne olmadığı konusuna girmeden önce, Türkiye-AB ilişkilerine kısaca göz atmakta fayda bulunmaktadır. Türkiye'nin AB macerası, Avru-

pa Ekonomik Topluluğunun (AET) 1958 yılında kurulmasından kısa bir süre sonra, 31 Temmuz 1959'da, Avrupa Ekonomik Topluluğu'na yaptığı ortaklık başvurusu ile başlamıştır. Aradan geçen 50 seneyi aşkın sürede, Türkiye'de ve ortaklık başvurusunda bulunduğu Toplulukta önemli değişiklikler yaşanmıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğu önce Avrupa Topluluğuna (AT) sonra da Avrupa Birliği'ne doğru bir ilerleme kaydederken, Türkiye'de yaşanan gelişmeler, ülkemizi sadece aday ülke konumuna getirmiştir.

Türkiye'nin 1959'daki başvurusunun AET Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilmesinin ardından 12 Eylül 1963 tarihinde Ankara Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma'nın en önemli hükümlerinden biri, Türkiye'nin üyeliğini düzenleyen 28. maddedir. "Ankara Anlaşma'nın işleyişi, Topluluğu Kuran Antlaşmadan doğan yükümlülüklerin tamamının Türkiye tarafından üstlenilebileceğini gösterdiğinde, akit taraflar, Türkiye'nin Topluluğa katılması imkânını incelerler" ifadesine yer veren söz konusu maddede, ortaklığın nihai hedefi Türkiye'nin üyeliği olarak belirlenmiştir.

1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması, Türkiye ile AB'nin bütünleşmesi için kademelî üç süreç öngörmüştür. İlk adımı oluşturan hazırlık dönemi ikinci adımı oluşturan ikili ticaretin serbestleştirilmesi dönemi ve üçüncü dönem Gümrük Birliğinin tesis edilmesi (31 Aralık 1995) ile tamamlanmıştır. Bu Antlaşmayı 1970 yılında imzalanan Katma Protokol izlemektedir. Türkiye'nin, sonradan Topluluk üyesi olan birçok ülkeden daha önce Topluluk ile ilişkilerini başlatmış olan bu iki önemli belge,

Türkiye-AB ilişkilerinin hukuki dayanaklarındandır.

İnişli Çıkışlı Yol

Türkiye'nin tam üyelik hedefine yolculuğu, tarih süreci içinde hiç de kolay olmamış, hatta 12 Eylül döneminde Türkiye'nin, AET-Türkiye ilişkileri dondurulmuş ve mali işbirliğine son verilmiştir. 1983 yılında Türkiye'de sivil idarenin yeniden kurulması ve 1984 yılından itibaren ülkemizin dışa açılma sürecini başlatması ile ilişkilerimiz yeniden canlanmıştır. Türkiye 14 Nisan 1987'de Topluluğa tam üyelik müracaatında bulunmuştur.

AB Komisyonu tam üyelik müracaatımıza 1989 yılında verdiği cevapta, Türkiye'nin AB'ye üyelik konusundaki ehliyetini kabul etmekle birlikte, Topluluğun kendi içindeki derinleşme sürecini tamamlanmasına ve bir sonraki genişlemesine kadar beklenmesini ve bu arada Türkiye ile gümrük birliği sürecinin tamamlanmasını teklif etmiştir. Bu teklif, Türkiye tarafından da olumlu değerlendirilmiş ve gümrük birliğinin Katma Protokolde öngörüldüğü şekilde 1995 yılında tamamlanması için gerekli hazırlıklara başlanmıştır. İki yıl süren müzakereler sonunda 5 Mart 1995 tarihinde yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında alınan karar uyarınca Türkiye ile AB arasındaki gümrük birliği 1 Ocak 1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Ankara Anlaşması'nın imzalanmasıyla başlayan ve günümüze değin farklı aşamalardan geçen Türkiye-AB ilişkileri kimi zaman iyi gitmiş, kimi zaman ise kopma noktasına gelmiştir. Gelişmeler kimi zaman tarafların birbirlerinden beklentilerinde değişikliklere yol açsa da, ne Türkiye tam üyelik kararından vaz-

geçebilmiş, ne de Avrupa Türkiye'yi tamamen reddedebilmiştir. Türkiye-AB ilişkileri her iki taraf için de vazgeçilmesi zor bir nitelik taşımıştır.

Türkiye'nin AB İle Siyasî İlişkileri Askıya Alması

AB ile siyasî ilişkilerin askıya alınması; Avrupa Komisyonu'nun 16 Temmuz 1997 yılında hazırladığı ve genişlemeye dair stratejilerin ele alındığı "Gündem 2000" Raporu'nun Türkiye'yi genişleme kapsamına almaması ve 12-13 Aralık 1997 Lüksemburg AB Konseyi Zirvesi'nde, Türkiye'nin adaylığının teyit edilmemesi üzerine, Türkiye'nin tepkisi AB ile siyasî diyalogu kesme yönünde olmuş; AB ile siyasî ilişkiler askıya alınmıştır.

1999 Helsinki Zirvesi

Türkiye ile ilgili tutumunu gözden geçiren AB Konseyi; tutumunda değişikliğe giderek 10-11 Aralık 1999 tarihindeki Helsinki AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde Türkiye'ye adaylık statüsü vermesiyle, Birliğe katılım yolunda bir toplumsal reform ve dönüşüm süreci başlamıştır. Helsinki Zirvesi'nde

Türkiye'nin adaylığı teyit edilmiş ve Türkiye için de bir katılım öncesi stratejisi ve katılım ortaklığı belgesi hazırlanacağı ifade edilmiştir. Kopenhag siyasî kriterlerinin ve Topluluk mevzuatına uyum yönünde hazırlık çalışmalarının yerine getirilmesi hedeflerinin ortaya konduğu Katılım Ortaklığı Belgesi 8 Mart 2001'de kabul edilmiştir.

2002 Kopenhag Zirvesi

12-13 Aralık 2002 tarihleri arasında gerçekleşen Zirve'de; Aralık 2004'te AB Komisyonunun rapor ve tavsiyesine dayanarak Türkiye'nin, Kopenhag kriterlerini yerine getirdiğine karar verildiği takdirde, katılım müzakerelerinin gecikmeksizin başlatılacağı kararlaştırılmıştır.

2002 Kopenhag Zirvesinde ayrıca, Türkiye'yi AB üyeliği yolunda desteklemek amacıyla Türkiye için mevcut Katılım Stratejisinin güçlendirileceği belirtilmiş, Komisyon, mevzuatın incelenmesi sürecini yoğunlaştırmaya davet edilmiş, buna paralel olarak, AB ile Türkiye arasındaki Gümrük Birliğinin genişletileceği ve derinleştirileceği, Türkiye'ye yönelik katılım

öncesi mali yardımın kayda değer ölçüde artırılacağı belirtilmiştir.

Kopenhag Kriterleri

1993 yılında AB Devlet ve Hükümet Başkanları Kopenhag Zirvesinde kabul edilen Kopenhag kriterleri: "Üyelik, aday ülkenin demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlıkların korunması ve saygı görmesini teminat altına alan kurumların istikrara kavuşturulmuş olmasını, işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığını, AB içindeki rekabet ve piyasa güçleriyle baş etme kapasitesini gerektirmektedir. Üyelik, adayın, siyasî, ekonomik ve parasal birliğe katılım da dâhil olmak üzere, üyeliğin getirdiği yükümlülükleri üstlenebileceğini varsayar."

2004 Brüksel Zirvesi

Türkiye'nin, öncelikli olarak AB siyasî kriterlerini karşılamak üzere yürüttüğü reform çabaları, sonuçlarını Brüksel Zirvesi'nde vermeye başlamıştır. 16-17 Aralık 2004 tarihlerinde Brüksel'de gerçekleştirilen AB Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde, 1999 Helsinki ve 2002 Kopenhag Zirvelerinde alınan kararlar teyit edilmiştir.

AB Komisyonu'nun 6 Ekim 2004 tarihli İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin müzakerelerin başlatılması için gerekli siyasî kriterleri karşıladığı, görüşünü takiben, Türkiye'nin reform sürecinde atmış olduğu kararlı adımların memnuniyetle karşılandığı ifade edilerek, 16-17 Aralık 2004 Zirvesi'nde AB liderleri, Türkiye'nin siyasî kriterleri yeterli ölçüde yerine getirdiğini belirterek müzakerelerin 3 Ekim 2005'te başlaması konusunda anlaşmaya varmışlardır. 17 Aralık 2004 Zirve Sonuçları önemli ve tarihi bir karar

niteliğindedir. 3 Ekim 2005 tarihinde müzakere sürecinin başlamasını takiben bu çerçevede hazırlanan Türkiye için Müzakere Çerçeve Belgesi yayımlanmıştır.

Türkiye – Avrupa Birliği Müzakere Süreci

AB Devlet ve Hükümet Başkanları'nın 17 Aralık 2004 tarihli Zirvesinde aldığı karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihinde Lüksemburg'da yapılan Hükümetler Arası Konferans ile Türkiye resmen AB'ye katılım müzakerelerine başlamıştır. Yine aynı gün Türkiye için Müzakere Çerçeve Belgesi yayımlanmıştır. Müzakereler AB müktesebatının bütününün benimsenmesi ve uygulanmasıyla ilgilidir. Bir aday ülke olarak Türkiye'nin, mevzuatının önemli bir kısmını AB müktesebatına uygun hale getirmesi gerekmektedir. Bu, ülkedeki bütün kesimleri yakından ilgilendiren hukukî ve temel toplumsal değişikliklerin yapılması demektir. Müzakere süreci, aday ülkenin her anlamda AB standartlarına yükseltilmesini beraberinde getirmektedir. Sürecin amacı, sonunda katılımın gerçekleşmesi halinde, müktesebatın uygulanabilirliğini daha etkin kılmaktadır.

AB Müktesebatına Uyum Sürecinde Türkiye

AB Müktesebatına uyum sürecinde, AB'nin yazılı kurallarının bütününe Türk mevzuatı veya hukukî düzenlenmelerinin yakınlaştırılması amaçlanmaktadır. Uyum sürecinin hızlı geçmesinde aday ülkenin çabaları önem arz etmektedir. Müzakere sürecinin etkin olarak geçmesi açısından müzakerelerin özü, dayandığı ilkelerin ve prosedürlerin yer aldığı çerçeve belgesi iyi bilinmelidir. AB ile müzakere AB Komisyonu ile

yapılmaktadır. Müzakere süresince müzakerelerin gidişatı hakkında Komisyon Konseyi bilgilendirilmektedir. Müzakerelerin hedefi katılımdır.

"Avrupa Mevzuatına Uyum" olarak görülen ve AB hukuk sistemine ve politikalarına uyumlaşma anlamına gelen müzakere sürecinde; Birliğin temelini oluşturan, özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü ilkelerinin Türkiye'de ciddi ve devamlı bir biçimde ihlal edilmesi halinde, Komisyon, kendi inisiyatif veya üye devletlerin üçte birinin talebi üzerine, müzakerelerin askıya alınmasını tavsiye edecek ve ileriki bir dönemde tekrar başlatılması için şartlar önerecektir.

Katılım, Birliğin müktesebatı olarak bilinen ve Birliğin sistemi ve kurumsal çerçevesine bağlı hak ve yükümlülüklerin kabulü anlamına gelmektedir. Katılım, mevzuat uyumuna ilaveten, müktesebatın zamanlı ve etkin uygulanması anlamına da gelmektedir. Belirli bir plana dayanması şartıyla Türkiye'nin geçiş tedbirlerine ilişkin talepleri söz konusu olabilmektedir. Ancak bu geçici düzenlemelerin Birliğin kural ve politikalarında değişiklik içermemesi, bunların düzgün işlemesine engel oluşturmaması ve rekabete ciddi mani teşkil etmemesi gerekmektedir. Ayrıca, geçici düzenlemeler veya koruma tedbirlerinin, rekabete ve iç pazarın işleyişine olan etkileri açısından gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Özgürlük, adalet ve güvenlik alanları bakımından Avrupa Birliğine üyelik, Türkiye'nin katılımı birlikte, Schengen müktesebatı da dâhil olmak üzere bu alandaki müktesebatı tam olarak üstleneceği anlamına

gelmektedir. Bununla birlikte, söz konusu müktesebatın bir bölümü, Konsey'in, Türkiye'nin hazır olup olmadığına ilişkin olarak uygulamakta olan Schengen değerlendirilmesi temelinde iç sınırlarda kişiler üzerindeki kontrolleri kaldırma konusunda karar almasının ardından sadece Türkiye'de uygulanacaktır.

Müktesebatın bütün alanlarında, müktesebatı etkin olarak uygulamak veya gerekli olduğu takdirde katılımdan makul bir süre önce etkin bir biçimde uygulamaya muktedir olmak amacıyla Türkiye, hem ulusal hem bölgesel düzeyde kurumlarını, yönetim kapasitesini ve idari ve yargı sistemlerini Birlik standartları seviyesine getirmekle mükelleftir. Daha genel anlamda, bu, etkin ve tarafsız bir kamu hizmeti ve bağımsız ve etkin bir yargı sistemi üzerine kurulmuş olan ve iyi işleyen istikrarlı bir kamu yönetimini gerekli kılmaktadır.

Müzakere Süreci

Kapatılan her müzakere başlığı için AB ve aday ülke arasında varılan anlaşma, Katılım Anlaşması'nın temellerini oluşturmaktadır. Katılım Anlaşması'nda aday ülkenin hangi tarihte AB'ye gireceği, hangi konulara ilişkin geçiş dönemlerini ne kadar süreyle uygulayacağı ayrıntılı bir şekilde belirtilmektedir. Anlaşmanın üye ülke temsilcileri tarafından imzalanmasının ardından onay süreci başlamaktadır. Onay süreci katılım anlaşmasının imzalanması ile sona ermektedir.

Müzakere süreci ile ilgili olarak; müzakere süreci aday ülkenin gös-tereceği gayrete bağlıdır. Avusturya, 13 ayda müzakereleri tamamlarken İspanya ve Portekiz ise, 7 senede tamamlayabilmişlerdir. Bu bağlamda,

2014 yılında AB'nin mali bütçesinin şekilleneceği hususu dikkate alınır- sa ve müzakere sürecinin olumlu bir seyirde gitmesi de söz konusu olursa, Türkiye'nin AB'ye katılımının muhtemelen 2014 yılında olması beklemektedir. Ancak, Türkiye eğer ilgili başlıklarda müzakere sürecini tamamlamazsa veya süreç çok ağır bir şekilde işlerse AB'ye katılım bir sonraki bütçe planlamasında yani 2014 yılından sonraki ilk bütçe planlamasının yapıldığı yılda (2021) üye olması söz konusu olabilecektir.

AB Müktesebatı

Müktesebat, son katılım müzakere- leri için 31 başlık altında sınıflandı- rılmıştır. Ancak Hırvatistan ve Türkiye ile başlayan müzakere sürecinde bu sayı, geniş kapsamlı bazı konuların bölünmesi suretiyle 31'den 35'e çıkarılmıştır. AB müktesebatı; 35 konu başlığından oluşan toplumsal hayatı ilgilendiren bütün alanlarda AB'nin yürürlükte olan hukuk siste- mi ve kurallar bütünüdür.

AB Müktesebatı Başlıkları

1. Malların Serbest Dolaşımı
2. İşçilerin serbest dolaşımı
3. Yerleşme hakkı ve hizmet sunma serbestisi
4. Sermayenin serbest dolaşımı
5. Kamu ihaleleri
6. Şirketler hukuku
7. Fikri mülkiyet hukuku
8. Rekabet politikası
9. Mali hizmetler
10. Bilgi toplumu ve medya
11. Tarım ve kırsal kalkınma
12. Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası
13. Balıkçılık
14. Ulaştırma politikası
15. Enerji

16. Vergilendirme
17. Ekonomik ve parasal politika
18. İstatistik
19. Sosyal politika ve istihdam
20. İşletme ve sanayi politikası
21. Trans-Avrupa ağları
22. Bölgesel politika ve yapısal araçların koordinasyonu
23. Adli konular ve temel haklar
24. Adalet, özgürlük ve güvenlik
25. Bilim ve araştırma
26. Eğitim ve kültür
27. Çevre
28. Tüketici ve sağlığın korunması
29. Gümrük birliği
30. Dış ilişkiler
31. Dışişleri, güvenlik ve savunma politikası
32. Mali kontrol
33. Mali ve bütçesel hükümler
34. Kurumlar
35. Diğer konular

Müzakeresi Açılan Fasıllar :

4. Sermayenin Serbest Dolaşımı
6. Şirketler Hukuku
7. Fikri Mülkiyet Hukuku
10. Bilgi Toplumu ve Medya
12. Gıda Güvenliği Veterinerlik ve Bitki Sağlığı
16. Vergilendirme
- 18) İstatistik
20. İşletme ve Sanayi Politikası
21. Trans-Avrupa Şebekeleri
25. Bilim Araştırma
27. Çevre
28. Tüketicinin ve Sağlığın Korunması
32. Mali Kontrol

Bu fasıllar içerisinde Bilim ve Araş- tırma Faslındaki müzakereler geçici olarak kapatılmıştır. Geçici olarak kapatma her fasıl için uygulanacak

yöntem olup, bütün fasıllar kapanın- caya kadarki süreçte AB tarafında Müktesebat içerisinde kaydedilen gelişmelerin de aday ülke tarafın- dan kesintisiz takibini gerektirir.

Avrupa Birliği'ni Nasıl Tanımamız ve Tanımlamamız Lazımdır!

Şimdi yukarıda sorduğumuz ama cevaplamadığımız sorunun cevabı- nı arayalım.

Avrupa Birliği nedir, Avrupa Birliği'ni nasıl tanımamız ve tanımlamamız lazımdır?

- AB, tarihi süreç içerisinde sürekli gelişen ve değişen, kendinden ön- ceki uluslararası kuruluşlardan fark- lı bir yapıya sahip, eski tabir ile nev'i şahsına münhasır bir uluslararası teşkilattır. Yukarıdaki tanım AB hak- kında bir fikir vermekle birlikte, tam olarak tanımlamamaktadır. Nasıl bir tanımlama yaparsak yapalım, muhakkak bir tarafı eksik kalacak- tır tanımlamanın. Öyle ise AB'yi tek tanımla tanımlamak yerine tarif et- mek, ne olmadığını diğer uluslara- rası kuruluşlarla karşılaştırarak izah etmek, belki de anlaşılmasını daha kolaylaştıracaktır.

AB Hakkında Yanlış Bilinenler:

Avrupa Birliği'nin Birleşmiş Millet- ler veya NATO gibi uluslararası bir kuruluş olduğunun sanılması: Ülkemizde sıkça karşılaşılan yanılgılardan birisi AB'nin Birleşmiş Mil- letler veya NATO gibi uluslararası bir kuruluş olduğunun sanılmasıdır. Hâlbuki AB'nin kendine has bir ya- pısı vardır. AB, Ulus-Üstü (Supra- National) bir Teşkilattır.

AB geleneksel anlamda bir ulus- lararası kuruluş, rejim, devlet, fe- derasyon ya da konfederasyon ol-

gusuna indirgenemez. Bu yüzden çoğunlukla tercih edilen AB'nin, Latince bir terim olan "sui generis" ile ifade edilmesidir. Buna göre, AB sadece kendine benzeyen bir kuruluştur ve mevcut yapısı itibarıyla ulus-üstü kuruluşların gelişmiş bir örneğidir.

AB'nin en önemli özelliği ve onu başka uluslararası siyasi yapılar-
dan ayırt eden esas nokta, AB'nin kurumları vasıtasıyla diğer uluslararası hukukî işlemlere benzemeyen hukukî işlemler yapabilmesidir. AB Hukuku, üye devletler ve üye devletlerdeki gerçek ve tüzel kişiler açısından doğrudan uygulanabilir ve bağlayıcı niteliktedir. Birlik düzeyinde hukukî işlem kararı verilmiş ise, bu karar Konsey'de kararın aleyhinde oy veren ülkeler için de geçerlidir. Üye ülkelerin bağımsızlıklarını, millî menfaatlerini veya herhangi bir konuyu bahane ederek çekince koyma, ortak kuralları tanımama hakları yoktur.

AB bu hukukî işlemleri gerçekleştirebilme yetkisini AB'nin yetki alanına giren politika alanlarını bir anayasa gibi tarif eden Kurucu Antlaşmalardan almaktadır. Öte yandan, bir hukukî işlem kabul edildikten sonra, bunun üye ülkelerin hukuki sistemine aktarımı, yorumlanması ve uygulanmasına yönelik kararlar bir yüksek mahkeme kararları gibi bütün AB'de doğrudan etki oluşturan ve üye ülkelerde anayasa mahkemeleri dâhil hiç bir mahkeme tarafından sorgulanamayan Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın yargı yetkisindedir.

AB, kendi egemen haklarına ve hukuk düzenine sahiptir. Birliği oluşturan üye devletler ve vatandaşlar bu hukuk düzenine tâbidir. AB hukuku

üye ülkelerin ulusal hukukları karşısında üstündür. Bu sebeple, Avrupa Birliği tanımlanırken kullanılan kavram "uluslararası"ndan ziyade "ulus-üstü"dür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM), Avrupa Birliği Bünyesinde Bir Kurum Sanılması: AİHM bir AB Kurumu değil, Avrupa Konseyi bünyesindeki uluslararası bağımsız bir mahkemedir.

Türkiye ile ilgili aldığı kararlar sebebiyle ülkemiz gündeminde sıkça yer alan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, AB bünyesindeki bir kurum sanılması çok karşılaşılan bir yanılgıdır. AB'nin oluşumundan yıllar önce, 1949 yılında kurulan AİHM, insan haklarının korunması amacıyla oluşturulan ilk bölgesel sistem ve dünyadaki ilk insan hakları mahkemesidir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ile teminat altına alınmış hak ve hürriyetlerin çiğnenmesinden şikâyetçi olan bireylerin (bazı hallerde devletlerin devletlere karşı) başvurularını belli şartlar altında değerlendiren bağımsız bir uluslararası mahkemedir. Aralarında bütün AB üyesi ülkelerin ve Türkiye'nin de yer aldığı Avrupa devletlerinden birçoğu, AİHS'ne taraf olarak, bireylerin temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterme yükümlülüğü altına girmiştir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın (ATAD) Birbirine Karıştırılması: Ülkemizde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Avrupa Toplulukları Adalet Divanı (ATAD) sıkça birbiriyle karıştırılmaktadır. Avrupa Topluluğu Adalet Divanı, AB kurumları ve hükümetlerinin karar ve uygulamalarının AB Kurucu Antlaş-

maları ile çelişkili olup olmadığını denetlemek ve bir ulusal mahkemenin isteği üzerine AB Hukuku hükümlerinin geçerliliğini teyit etmek ya da bu hükümlere ilişkin yorum yapmakla görevli bir AB kurumdur. ATAD'a; AB kurumları, AB üyesi ülkeler veya bireyler başvurma hakkına sahiptirler.

AB, ekonomik temelli ve tam entegrasyonu hedefleyen ulus-üstü bir teşkilat, ATAD ise bunun yargı organıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ise siyasi temelli ve insan haklarını koruma, çoğulcu demokrasiyi sağlama amaçları üzerine kurulmuş bir uluslararası örgüt olan Avrupa Konseyi bünyesindeki, bölgesel insan hakları korunması sistemi getiren, bağımsız uluslararası bir mahkemedir.

Avrupa Konseyi'nin Avrupa Birliği Konseyi İle Aynı Kurum Olduğu Hatası:

Avrupa Birliği Konseyi (the Council of European Union) Birliğin yasama organıdır. Genellikle bu yetkisini, genellikle Avrupa Parlamentosu ile birlikte kullanır. Konsey bütün üye ülkelerden Bakanlık seviyesinde bir temsilcinin katılımıyla oluşur. Konsey üyeleri siyasi olarak kendi ulusal parlamentolarına sorumludur.

Avrupa Konseyi, Türkiye'nin de üyesi olduğu, 1949 yılında kurulan bir uluslararası kuruluştur. Avrupa Konseyi'nin amaçları, insan haklarını ve hukuk devleti ilkesini korumak, çoğulcu demokrasiyi sağlamak, Avrupa kültürel kimliği ve çeşitliliğini geliştirmek, Avrupa toplumlarının karşılaştığı sorunlara (azınlıklara karşı ayrımcılık, çevre, vb.) çözüm üretmek ve üye ülkelerdeki siyasi, hukukî ve anayasal reformların desteklenmesi suretiyle Avrupa'da istik-

rarlı bir demokrasi ortamını sağlamak olarak belirlenmiştir.

AB bünyesindeki Avrupa Konseyi ya da tam adıyla Avrupa Devlet ve Hükümet Başkanları Konseyi, Avrupa Birliği'nin devlet ve hükümet başkanları ile Avrupa Komisyonu başkanından oluşur. Konsey Avrupa Birliği'nin genel siyasi ilkelerini belirler.

Konsey'in başlıca görevi üye devletlerin genel ekonomik politikalarının eşgüdümünü sağlamak ve Anlaşma'da öngörülen amaçları gerçekleştirme yönünde kararlar vermektir. Buradaki "karar verme" yetkisi, devletler hukuku anlamında sözleşme yapma, organlara üye tayin etme ve Topluluk tüzüğü ve direktif çıkarma gibi işlemleri kapsar.

Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi'nin Aynı Kurum Olarak Anılması: Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi, Avrupa Konseyi'nin organıdır. Her üye devletin parlamentosu tarafından kendi üyeleri arasından seçilen temsilcilerden oluşan Parlamenterler Asamblesi'nin temel görevi, Avrupa

Konseyi'nin Statüsünde belirlenmiş olan yetkileri dâhilindeki konuları tartışmak ve aldığı kararları tavsiyeler şeklinde Avrupa Konseyi'nin diğer organı olan Bakanlar Komitesi'ne göndermektir.

Avrupa Parlamentosu (AP), Avrupa Birliği vatandaşlarının doğrudan oyla seçilen temsilcilerinden oluşan bir AB organıdır. 370 milyon Avrupa vatandaşının doğrudan oyla seçilen temsilcilerinden oluşan Avrupa Parlamentosu üyeleri, AP içinde mensubu oldukları ülkeler temelinde değil, benimsedikleri siyasî eğilimlere göre, AB ülkelerindeki çeşitli siyasî partilerin aralarında kurdukları ittifaklar ile oluşmuş gruplara (Hristiyan Demokratlar, Liberal Demokratlar, Sosyalistler, Yeşiller, vb.) ayrılırlar.

AP'nin başlıca görevleri, AB Komisyonu'nun önerilerini incelemek, AB Konseyi ile birlikte çeşitli konularda yasama sürecine katılmak, AB Komisyonu'nun atanmasını onaylamak, AB Komisyonu ve Konseyi'ne soru sormak suretiyle AB faaliyetleri üzerinde denetim yetkisini kullanmak ve yıllık AB bütçesini

onaylayarak bu bütçenin uygulanmasını denetlemektir.

Tanımlamaya son vermeden önce: AB'yi, şu an için 27 üye ülkeden oluşan bir ormana benzetebiliriz. 27 ağaçtan oluşan bir orman. Orman ve içinde 27 tane ağaç.

Bu ormanda ağaçlar, ağaç olduklarının farkında ve bilincinde olarak, yani orman olduk diye ağaçlıklarından vazgeçmeyerek, hem ağaç olmanın nimetlerinden istifade ederek, hem de orman olmanın getirdiği nimetlerden istifade ederek hayatlarını devam ettirmektedir.

Ağaçlar, kendileri ile ilgili kararları kendileri vermektedirler. Ancak, ormanında kendine has kuralları bulunmaktadır ve bu kurallara ağaçlar da uyacaktır. Ağaçların ve ormanın menfaatlerini hep birlikte gözeterek, ağaçların ve ormanın menfaatlerini devam ettireceklerdir. Bunu da müzakereler yolu ile yapmaktadırlar. Müzakerelerde küçük ağaç- büyük ağaç farkı gözetilmeden hatta ormanın en eski ağacı- en yeni ağacı farkı gözetmeden!

Sonuçta ağaçlar olmadan orman olmayacaktır. Orman olmadan da ağaçlar tek başlarına kalacaklardır!

27 ağaç, ormanı ve ağaçları ilgilendiren kararları alırken, hep birlikte hareket etmekte ve kararları almaktadırlar. Burada hedef ormanın ve ağaçların müşterek menfaatlerini gözetecek kararlar almaktır.

AB'ye Tam Üyelik Türkiye'ye Ne Kazandıracak?

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini uzun vadede hem Türkiye hem de AB'ye getirisi olacaktır! Türkiye'nin Birliğe tam üye olması önümüzdeki yıllar için bir hayal gibi görünse

de, olumlu gelişmeler de gözle görülmektedir. Zaten tersi olsaydı AB üyelik müzakerelerine hiç başlamazdı!

Bu kazanımların başında insan hakları gelmektedir. Sevindiricidir ki insan hakları, katılımcı demokrasi, hukuk devleti ve hukukun üstünlüğü alanlarında çok yol kat edildi ama hâlâ yapılacak çok şeyler bulunmaktadır.

Din ve düşünceyi ifade özgürlüğü hususlarında da Türkiye ihtiyaç duyduğu AB standartlarına henüz ulaşmış değildir. Kadının rolü hâlâ çoğu kez eleştirilen bir mesele olarak varlığını sürdürüyor. Bu noktada olumlu olan ise kadın-erkek eşitliğinin artık kanunlar nezdinde güvence altına alınmış olması. Doğru yönde atılan adımlar sürdürülmelidir. Ve yine sevindiricidir ki, bahsi geçen meselelerin çoğunda olumlu çalışmalar yapılmaktadır.

Bir başka açıdan bakıldığında, Türkiye büyüyen genç bir pazar olarak görülmektedir. Ekonomi yıllarca güçlü bir gelişme kaydetti; elbette Türkiye de 2008 krizinden etkilendi ama ekonomi yeniden büyüyor. Rakamlar açık bir dille ortaya koyuyor:

Enflasyon düşüyor, ekonomik büyüme oranı yükseliyor. Kişi başına düşen milli gelir 2002'den 2008'e üç kattan daha fazla artırılabilirdi! Üyelik müzakerelerinin başlatılması, yabancı yatırımcılar için iyi bir işaret oldu. Yabancı girişimcilerin 2002 yılında Türkiye'de gerçekleştirdikleri yatırım bir milyar Avronun altındayken bu rakam 2007'de 22 milyar Avronun üzerine çıkmıştır.

Türkiye'nin AB'ye üye olması ile Türkiye'nin sınırları aynı zamanda Avrupa'nın da sınırları hâline gelecektir. Avrupa'nın sınırları tespit edilirken, Ural Dağları sınır kabul edilirse Türkiye pekâlâ "coğrafya" olarak Avrupa'dadır.

Türkiye ayrıca AB'ye girebilmek için zaman olarak da uzun bir yol kat etmiş durumda. 50'li yıllardan bu yana Türkiye'ye her defasında üyelik sözü verilmiştir. Türkiye'nin katılımıyla ilgili tartışmalarda maalesef çoğu kez korkular ileri sürülmektedir. Karşı çıkanlar, üyelik durumunda Türkiye'den çok fazla sayıda Türk'ün Almanya başta olmak üzere Avrupa'ya akın edeceğinden endişe ediyor. Ancak aynı

endişeler 2004 yılında Polonya'nın katılımı konusunda da söz konusuydu. Oysa Polonya'dan toplu bir göç görülmedi. Üstelik Türkler niçin yurtlarından göç etmeyi istesin ki, ülkeleri ekonomik açıdan bu denli büyümeyi sürdürürken?

Türkiye Avrupa kültürünün bir parçası hâline gelmiştir bile. Türkiye sadece coğrafi konumu ile değil, sosyal ve kültürel yapısı, dinamizmi, değişime hazır olması ve değişme arzusu ile de Avrupa'ya ve dolayısı ile AB'ye aittir. Elbette 80 bin sayfalık müktesebata uygun hâle gelmek için daha bazı ev ödevlerini yerine getirmek durumunda. Ancak Türkiye'nin olası bir AB üyeliği tehlikeden ziyade bir fırsat görülmelidir. Nihayetinde Müslüman ağırlıklı bir Türkiye'nin AB bünyesinde oluşu, geriye kalan İslam ülkelerine olumlu bir sinyal teşkil edecektir. Bilhassa medeniyetler arası çatışmanın zikredildiği bir dönemde. Çünkü o zaman İslam'ın, Batılı hukuk devleti ve demokrasi düşüncesiyle elbette bağdaşır olduğu anlaşılacaktır.

Türkiye'nin, ister ekonomi ister enerji tedariki alanlarında olsun, coğrafi açıdan AB'ye sunabileceği şeyler bulunuyor. Bu durumda iki taraf da üyelikten Türkiye ve AB kazanç sağlayacaktır. Türkiye müzakere sürecini başarı ile tamamladığında, elli sene önceki Türkiye veya müzakerelerin fiilen başladığı 2005'deki Türkiye olmayacaktır.

Türkiye Ne zaman AB'ye Üye Olacak?

Avrupa Birliği ile Türkiye ilişkileri üzerinden 50 sene fazla bir zaman geçmiş, bu sürede kimi zaman iyi olan, kimi zaman kopma noktasına gelen ilişkiler her iki taraf için de vazgeçilmesi zor bir nitelik taşımıştır.

Türkiye ile AB ilişkilerinin tarihî gelişim sürecinde yaşanan iniş çıkışlara rağmen, taraflar birbirlerinden kopmamışlardır. Gerilimin en yoğun olduğu dönemlerde bile temel bir kopmadan kaçınılmıştır. Ancak yaşanan her gerilimin ardından yeniden başlatılan müzakere süreci farklı bir gündem oluşturmuş, bu da ilişkilerin gerilimini artıran bir unsur olarak ortaya çıkmıştır. Gündem değişkenliğini, tarafların hedeflerini değiştirmelerinden çok, kendi nesnel şartlarının ve geleceğe dönük tercihlerinin farklılaşması teşkil etmektedir.

Türkiye için AB'ye tam üyelik süreci devam etmektedir. Ucu açık olan bu sürecin ne kadar süreceği konusunda, Türkiye'nin "ev ödevlerini" ne kadar çabuk sürede yerine getirdiği hususu ile birlikte, AB'nin genişleme konusundaki yaklaşımı da önem taşımaktadır. Bazı AB üyesi ülkelerin, iç kamuoylarını tatmine etmeye yönelik sarf ettikleri "imtiyazlı ortaklık" ifadeleri ve Birliğin kendi içinde yaşadığı sıkıntılar da sürece etki etmektedir.

Türkiye'yi de içine alan genişlemenin, Avrupa Birliği'ne getireceği maliyetin yanı sıra, başta karar alma prosedürleri olmak üzere, Komisyon, Bakanlar Konseyi ve Parlamento'nun oluşumlarındaki değişiklikler gibi yapılması gereken kurumsal reformlar da Avrupa Birliği için aşılması gereken problemleri teşkil etmektedir.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik macerası dönem dönem inişli çıkışlı bir seyir izlese de, ülkemizin takip ettiği AB üyelik süreci Devlet politikası haline gelmiştir.

Türkiye'nin AB üyesi olup olamayacağı, bu süreçte kazanç ve kayıplarımızın ne olacağı, AB, biz üye oluncaya kadar dağılacak mı? Türkiye'nin AB'nden başka alternatifi yok mu? AB; bizi almaz, üniter yapımızı bozmaya bizi bölmeye çalışıyor!, AB Hristiyan kulübü, biz Müslümanız şimdi n'olacak? Bundan sonra biz ne yapmalıyız? gibi sorular halkımızın zihnini kurcalamaktadır. Bu soruların cevabı basından, kahvehane sohbetlerinden kısmi bilgilerle giderilmeye çalışılmaktadır. Ancak her zaman doğru bilgiye ulaşmak pek mümkün olmamaktadır. Aslında AB konuları, AB üyesi ülkelerde de etraflıca bilinmemektedir. Ancak Türkiye gibi üyelik süreci devam eden ülkenin vatandaşlarının konu hakkında doğru bilgiye sahip olmaları bir ihtiyaçtır. Doğru bilgi, sağlıklı düşünmeye de imkân tanımaktadır. Bilgilenme konusunda, sloganlaşmış yaklaşımlar yerine, sağlam bilgiler üzerine fikir inşa edilmelidir.

Bu konuda ifrat ve tefrite gitmeden; AB karşıtlığı veya AB'nin, Türkiye'nin bütün sorunlarını çözecek bir sihirli değnek olduğu karasevdasıyla konuya yaklaşımlardan ziyade, AB üyesi olmanın getiri ve imkân ve fırsatlarından yararlanabilmek, AB üyesi ülkelerin gelişmişlik standartlarını örnek alıp, ülkemizin de elde edilen kazanımları özümsemesi gayreti içinde olmak en doğrusu olacaktır...

Sonuç olarak, mevzuat olarak AB müktesebatına uyum konusunda fazla sıkıntı çekilmemekle birlikte, uygulamadan kaynaklanan sıkıntıların giderilmesi, Kopenhag kriterlerine uyum ve bunların sorunsuz uygulamaya geçmesi, ucu açık sü-

recin, tam üyelikle sonuçlanmasını sağlayabilecektir.

Türkiye'nin önünde, üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesini gerektiren bir tam üyelik süreci yer almaktadır. Gümrük Birliği'nden doğan yükümlülükler ve Kopenhag kriterlerine uyum çalışmaları bir dizi siyasî, ekonomik ve idarî reformu mecburi kılmaktadır. Bu konularda atılacak her adım Türkiye'yi Birliğe daha çok yaklaştıracaktır. Gelecekteki Avrupa Birliği haritasının dışında kalmamak için, Türkiye'nin sabırla hareket etmesi, bazı ülkelerin iç kamuoylarına yönelik sarf ettikleri sözlerden olumsuz yönde etkilenmeden ve soğukkanlılığını kaybetmeden; demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları alanında, azim ve kararlılıkla Kopenhag kriterlerini yerine getirme gayreti içinde olmalıdır.

Ve son olarak, Avrupa Birliği üyesi ülkelere, siyasetçi ve bazı ülkelerin kamuoylarında zaman zaman ifade edilen çatlak, moral bozucu ifadeler yüzünden soğukkanlılığımızı kaybetmeden kendimize güvenerek, diklenmeden ancak dik durarak, emin adımlarla yolumuza devam etmeliyiz. Kulak tırmalayan o çatlak sözlerle ilgili olarak ise dik duruşumuzla sessiz ama gür bir haykırıyla "Türkiye'siz bir Avrupa İmkânsız!" demeliyiz.

Son olarak AB Bakanı ve Başmüzakerecimiz Sayın Egemen Bağış'ın benzetmesi ile Avrupa Birliği Türkiye için bir diyetisyendir. Ancak bugünlerde AB'nin sağlığı biraz bozuk! Ne var ki, diyetisyenin reçetesi hala iyi bir reçete! Ve diyetisyenin yaşadığı sağlık sorunlarının arkasında ise kendi reçetesine uymaması yatmaktadır!